SODBA SODIŠČA (šesti senat)

z dne 30. junija 2011 *

V zadevi C-485/09,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Finanzgericht Hamburg (Nemčija) z odločbo z dne 27. oktobra 2009, ki je prispela na Sodišče 1. decembra 2009, v postopku

Viamex Agrar Handels GmbH

proti

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

SODIŠČE (šesti senat),

v sestavi A. Rosas, v funkciji predsednika šestega senata, U. Lõhmus (poročevalec), sodnik, in P. Lindh, sodnica,

* Jezik postopka: nemščina.

generalni pravobranilec: P. Mengozzi,
sodni tajnik: K. Malacek, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 30. novembra 2010,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za Viamex Agrar Handels GmbH K. Landry, odvetnik,

– za Evropsko komisijo F. Wilman in B. Schima, zastopnika,

na podlagi sklepa, sprejetega po opredelitvi generalnega pravobranilca, da bo v zadevi razsojeno brez sklepnih predlogov,

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago odstavka 5 točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi Sveta z dne 19. novembra 1991 o zaščiti živali

med prevozom in o spremembi direktiv 90/425/EGS in 91/496/EGS (91/628/EGS) (UL L 340, str. 17), kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 95/29/ES z dne 29. junija 1995 (UL L 148, str. 52) (v nadaljevanju: Direktiva 91/628), in člena 5(3) Uredbe Komisije (ES) št. 615/98 z dne 18. marca 1998 o posebnih podrobnih pravilih za uporabo sistema izvoznih nadomestil za dobro počutje živega goveda med prevozom (UL L 82, str. 19).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Viamex Agrar Handels GmbH (v nadaljevanju: Viamex) in Hauptzollamt Hamburg-Jonas (carinski urad Hamburg-Jonas) glede izvoznih nadomestil za živo govedo v Egipt.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Člen 13(9), drugi pododstavek, Uredbe Sveta (EGS) št. 805/68 z dne 27. junija 1968 o skupni ureditvi trga za goveje in telečje meso (UL L 148, str. 24), kakor je bila spremenjena z Uredbo Sveta (ES) št. 2634/97 z dne 18. decembra 1997 (UL L 356, str. 13) (v nadaljevanju: Uredba št. 805/68), določa, da je pogoj za izplačilo izvoznih nadomestil za žive živali spoštovanje prava Skupnosti v zvezi z dobrim počutjem živali, zlasti določb v zvezi z njihovo zaščito med prevozom.

4 Podrobna pravila za uporabo Uredbe št. 805/68 so bila določena z Uredbo št. 615/98.

5 Člen 1 Uredbe št. 615/98 določa, da je pogoj za izplačilo izvoznih nadomestil za živo govedo spoštovanje določb Direktive Sveta 91/628 in določb navedene uredbe med prevozom živali do prvega kraja iztovarjanja v tretji državi končnega namembnega kraja.

6 V skladu z odstavkom 3 člena 5 Uredbe št. 615/98 se izvozno nadomestilo ne plača za živali, ki so med prevozom poginile, ali za živali, glede katerih pristojni organ na podlagi dokumentov iz odstavka 2 tega člena, poročil o pregledih iz člena 4 te uredbe in/ali katerega koli drugega podatka, ki ga ima v zvezi s spoštovanjem določb člena 1 navedene uredbe, meni, da je bila Direktiva 91/628 kršena.

7 V deveti uvodni izjavi Direktive 91/628 je navedeno, da „morajo predlagana pravila zagotoviti učinkovitejšo zaščito živali med prevozom“.

8 Člen 2(2) Direktive 91/628 določa te opredelitve:

„(a) ‚prevozna sredstva‘ so tisti deli cestnih in železniških vozil, plovil ter letal, ki se uporabljajo za natovarjanje in prevažanje živali, kakor tudi zabojniki za kopenski, ladijski ali zračni promet;

(b) ‚prevoz‘ je vsako gibanje živali, ki se izvrši s prevoznim sredstvom ter vključuje natovarjanje in raztovarjanje živali;

[…]

(g) ‚pot' je prevoz s kraja odhoda v namembni kraj.

(h) ‚čas počitka' je neprekinjen čas med potjo, ko se živali ne prevažajo s prevoznim sredstvom;

[…]"

9 Točka 48 poglavja VII Priloge k Direktivi 91/628 z naslovom „Presledki za napajanje in krmljenje, čas na poti in čas počitka" določa:

„1. Zahteve, določene v tem poglavju, se uporabljajo za gibanje živalskih vrst, naštetih v členu 1(1)(a), razen v primeru prevoza po zraku, za katerega so zahteve določene v poglavju I(E), točke 27 do 29.

2. Čas na poti za živali, ki sodijo med vrste iz [odstavka] 1, ne sme presegati osem ur.

3. Maksimalen čas na poti iz [odstavka] 2 se lahko podaljša, kadar prevozno sredstvo izpolnjuje naslednje dodatne zahteve:

[…]

– na prevoznem sredstvu je dovolj krme za živalske vrste, ki se prevažajo, in za čas na poti,

[…]

4. Za cestna vozila, ki izpolnjujejo zahteve iz [odstavka] 3, so presledki za napajanje in krmljenje, čas na poti in čas počitka opredeljeni:

   (a) […] teleta, jagnjeta, kozliči in žrebeta […] ter […] pujski […]

   (b) Prašiče […]

   (c) Domači kopitarji […]

   (d) Vse druge vrste živali iz [odstavka] 1 morajo po 14 urah prevoza počivati najmanj eno uro, da prejmejo tekočino in po potrebi krmo. Po tem počitku se jih lahko prevaža še 14 ur.

5. Po določenem času na poti je treba živali raztovoriti, nakrmiti in napojiti, počivati pa morajo najmanj 24 ur.

6. Živali se ne smejo prevažati z vlakom, če maksimalen čas na poti presega čas, določen v [odstavku] 2. Vendar se čas na poti, določen v [odstavku] 4, uporabi, kadar so izpolnjeni pogoji, določeni v [odstavkih] 3 in 4, z izjemo časa za počivanje.

7. (a) Živali se ne smejo prevažati po morju, če maksimalen čas na poti presega čas, določen v [odstavku] 2, razen če so izpolnjeni pogoji, določeni v [odstavkih] 3 in 4, z izjemo časa na poti in časa počitkov.

(b) Pri prevozu po morju na redni in direktni liniji med dvema geografskima točkama v Skupnosti z vozili, natovorjenimi na plovila, brez iztovarjanja živali, morajo te počivati 12 ur po iztovarjanju v namembnem pristanišču ali v njegovi neposredni bližini, razen če se čas na poti po morju lahko vključi v splošno shemo [odstavkov] 2 in 4.

8. Čas na poti iz [odstavkov] 3, 4 in 7(b) se glede na bližino namembnega kraja v interesu živali lahko izjemoma podaljša za največ dve uri.

[…]“

Nacionalno pravo

10 Uredba o zaščiti živali med prevozom (Tierschutztransportverordnung) z dne 25. februarja 1997 (BGBl. I, str. 348), ki je veljala v času dejanskega stanja v glavni stvari, je v členu 24 glede omejitve prevozov določala:

„1. Če sta kraj odpreme in namembni kraj na nacionalnem ozemlju, prevoz domačih živali za zakol ne sme trajati več kot 8 ur. […]

2. Prevoznik in naročnik prevoza morata glede prevoza domačih živali, ki niso tiste iz odstavka 1, zagotoviti, da so živali po maksimalnem prevozu, to je 8 ur, raztovorjene ter nato med počitkom, ki traja 24 ur, nakrmljene in napojene na postajališču, ki ga je odobril pristojni organ […]

[…]

5. Odstavka 2 in 3 v povezavi s prilogo 2 o raztovarjanju in času počitka se ne uporabljata za prevoz [živali] po železnici in morju."

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

11 Družba Viamex je 12. oktobra 2000 pri Hauptzollamt Itzehoe prijavila izvoz dvajset glav živega goveda v Egipt in 26. oktobra 2000 zaprosila, naj ji Hauptzollamt Hamburg-Jonas (v nadaljevanju: Hauptzollamt) dodeli izvozna nadomestila. Najprej so se te živali prevažale po železnici od Husuma (Nemčija) do Raše (Hrvaška), kjer so bile nato natovorjene na ladjo.

12 Iz predložitvene odločbe je razvidno, da so bile živali glede na načrt poti 12. oktobra 2000 med 11.30 in 18.00 pretovorjene v Husumu. Vlak je zapustil Husum okoli 20.10. Prevoz po železnici se je po postanku 13. oktobra 2000 na Jesenicah (Slovenija), kjer so bile živali med 21.00 in 22.30 napojene in nakrmljene, končal 14. oktobra 2000 okoli 5.30 v Raši.

13 Hauptzollamt je z odločbo z dne 9. avgusta 2005, potem ko je preučil ta načrt, zavrnil zahtevo za nadomestila z obrazložitvijo, da je ta prevoz trajal 33 ur in 20 minut in da je bil tako presežen maksimalni čas prevoza 28 ur iz točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi 91/628.

14 Družba Viamex je v ugovoru zoper to odločbo med drugim navedla, da ker je bil čas prevoza po železnici v skladu z nacionalnimi določbami, ni pošteno, da se ji ne dodeli izvozno nadomestilo.

15 Hauptzollamt je v odločbi z dne 24. maja 2006 zavrnil ugovor z obrazložitvijo, da je Evropska komisija v okviru preverjanja železniškega prevoza ugotovila, da prevoz od Husuma do Raše traja povprečno 36 ur in 35 minut, medtem ko iz voznih redov za prevoz živali, ki jih je poslovna enota za „tovor“ nemških železnic poslala veterinarskim organom, izhaja, da je prevoz, obravnavan v postopku v glavni stvari, trajal 34 ur in 41 minut. S tem prevozom naj ne bi bil samo presežen maksimalen čas prevoza, ki ga določa Direktiva 91/628, ampak naj tudi ne bi bil spoštovan s to direktivo predpisan štiriindvajseturni čas počitka po maksimalnem času prevoza.

16 Družba Viamex je v tožbi, ki jo je vložila 26. junija 2006, znova poudarila, da pravila o času počitka in času prevoza v skladu z nacionalnimi določbami, s katerimi je v nemški pravni red prenesena Direktiva 91/628, ne veljajo za prevoze po železnici.

17 Finanzgericht Hamburg meni, da je rešitev spora o glavni stvari odvisna od tega, ali je družba Viamex kršila pravila iz odstavka 5 točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi

91/628, v skladu s katerimi je treba živali po določenem času na poti raztovoriti, nakrmiti in napojiti, počivati pa morajo najmanj 24 ur. Predložitveno sodišče se sprašuje, ali ni mogoče glede na sistematični položaj te določbe sklepati, da se ta uporablja le za prevoz po cesti.

18 Predložitveno sodišče želi poleg tega izvedeti, ali mora v primerih, kakršen je obravnavani v postopku v glavni stvari, preverjati, ali je pristojni nacionalni organ člen 5(3) Uredbe št. 615/98 uporabil v skladu z načelom sorazmernosti. V zvezi s tem meni, da je iz sodne prakse Sodišča razvidno, da nekatere kršitve, zlasti tiste, ki ne pripeljejo do pogina živali, ne pomenijo samodejne izgube pravice do izvoznega nadomestila, tako da mora pristojni organ ob upoštevanju navedenega načela odločati o ohranitvi, zmanjšanju ali zavrnitvi takega nadomestila.

19 V teh okoliščinah je Finanzgericht Köln prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali se [odstavek 5] točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi […] 91/628 […] uporablja za prevoz po železnici?

2. Ali je sodišče pri odločanju v zadevi, v kateri kršitev Direktive 91/628 […] ni pripeljala do pogina živali, na splošno dolžno preverjati, ali so pristojni organi države članice uporabili člen 5(3) Uredbe [št. 615/98] v skladu z načelom sorazmernosti?“

Vprašanji za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

20 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem Sodišče v bistvu sprašuje, ali se odstavek 5 točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi 91/628 uporablja za prevoz po železnici.

21 Družba Viamex se opira na sistematično razlago navedenega poglavja in meni, da se odstavek 5 točke 48 ne uporablja za to vrsto prevoza. Meni, da ta točka po tej metodi razlage v odstavkih od 2 do 5 vključuje prevoz s tovornjakom, v odstavkih 6 in 7 prevoz po železnici oziroma po morju ter v odstavkih 8 in 9 vsa prevozna sredstva.

22 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da odstavek 5 točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi 91/628 s splošnimi besedami določa, da je treba živali po določenem času na poti raztovoriti, nakrmiti in napojiti, počivati pa morajo najmanj 24 ur.

23 Nič v tem odstavku 5 niti v drugih določbah Direktive 91/628 ne kaže na to, da je zakonodajalec Unije želel omejiti področje uporabe tega odstavka le na prevoz po cesti.

24 Iz različnih odstavkov točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi 91/628 je namreč razvidno, da odstavki, ki omejujejo področje uporabe na konkretno prevozno sredstvo, za to vsebujejo izrecno podrobnejšo navedbo. Iz besedila odstavkov 4, 6 in 7 te točke 48 je tako razvidno, da se ti uporabljajo za prevoz po cesti, po železnici oziroma po morju. Ker odstavek 5 te točke ne vsebuje take podrobnejše navedbe, je treba šteti, da vključuje vsa prevozna sredstva.

25 Zato je treba šteti, da se odstavek 5 točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi 91/628 uporablja tudi za prevoz po železnici.

26 Prvič, ta razlaga je potrjena s sistematiko določb Direktive 91/628. Iz opredelitev pojmov „prevoz“ in „čas počitka“, ki sta navedeni v členu 2(2) te direktive, je namreč razvidno, da čas med natovarjanjem živali na prevozno sredstvo in njihovim raztovarjanjem s tega prevoznega sredstva nujno spada k prevozu oziroma počitku. Ker pa ni sporno, da se pravila o maksimalnem času na poti, določena v odstavkih 2 in 3 točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi 91/628, med drugim uporabljajo za prevoz po železnici, je treba šteti, da se pravila o počitku po prevozu uporabljajo tudi za to prevozno sredstvo.

27 Drugič, to razlago potrjuje tudi cilj Direktive 91/628, naveden v deveti uvodni izjavi te direktive, to je zagotovitev učinkovitejše zaščite živali med prevozom.

28 Glede na zgornje preudarke je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da se odstavek 5 točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi 91/628 med drugim uporablja za prevoz po železnici.

Drugo vprašanje

29 Predložitveno sodišče z drugim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali so pristojni organi držav članic in njihova sodišča – če kršitev Direktive 91/628 ni povzročila pogina živali, ki so se prevažale – pri nadzoru dolžni uporabiti člen 5(3) Uredbe št. 615/98 v skladu z načelom sorazmernosti.

30 Za uvod je treba navesti, da je Sodišče v točki 38 sodbe z dne 17. januarja 2008 v združenih zadevah Viamex Agrar Handel in ZVK (C-37/06 in C-58/06, ZOdl., str. 69) – šlo je za zadevo, v kateri sta si nasprotovali isti stranki – razsodilo, da lahko pristojni organi držav članic odločajo o znesku izvoznega nadomestila samo v dveh jasno ločenih primerih iz člena 5(3) Uredbe št. 615/98. V prvem primeru, v katerem se pogin živali pripiše nespoštovanju določb Direktive 91/628, zakonodajalec Unije pristojnemu organu ne podeljuje diskrecijske pravice, ker izrecno predvidi, da se nadomestilo ne izplača. Nasprotno pa v drugem primeru, v katerem pristojni organ meni, da ta direktiva ni bila spoštovana, vendar to nespoštovanje ni povzročilo pogina živali, zakonodajalec Unije pristojnemu organu podeljuje diskrecijsko pravico glede odločitve, ali nespoštovanje določbe te direktive povzroči izgubo, zmanjšanje ali ohranitev izvoznega nadomestila.

31 Glede tega drugega primera je Sodišče natančneje pojasnilo, da mora to, ali je kršitev določbe Direktive 91/628 vplivala na dobro počutje živali, oceniti pristojni organ (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Viamex Agrar Handel in ZVK, točka 44, in sodbo z dne 13. marca 2008 v zadevi Viamex Agrar Handel, C-96/06, ZOdl., str. I-1413, točka 51).

32 V zvezi s tem je Sodišče menilo, da se nespoštovanje Direktive 91/628, ki lahko povzroči zmanjšanje ali izgubo izvoznega nadomestila, nanaša le na določbe te direktive glede dobrega počutja živali, to je glede njihovega fizičnega stanja in/ali njihovega zdravja, ne pa na tiste določbe, ki s tem načeloma niso povezane (zgoraj navedena sodba Viamex Agrar Handel in ZVK, točka 42).

33 Poleg tega je Sodišče menilo, da mora pristojni organ oceniti, ali je kršitev določbe Direktive 91/628 mogoče odpraviti in ali mora ta kršitev povzročiti izgubo, zmanjšanje ali ohranitev izvoznega nadomestila. Isti organ mora tudi odločiti, ali je treba zmanjšati izvozno nadomestilo sorazmerno s številom živali, ki so po njegovem mnenju lahko trpele zaradi nespoštovanja Direktive 91/628, ali ga ne plačati, če je to nespoštovanje določbe neizogibno vplivalo na dobro počutje vseh živali (glej v tem smislu zgoraj navedeni sodbi Viamex Agrar Handel in ZVK, točka 44, in Viamex Agrar Handel, točka 51).

34 Družba Viamex meni, da je iz zgoraj navedene sodne prakse razvidno, da je posledica uporabe načela sorazmernosti ta, da morajo pristojni organi držav članic in njihova sodišča vzpostaviti sistem stopenjskih sankcij ter dodelitev izvoznega nadomestila vezati na to, da se med prevozom dejansko ni škodovalo dobremu počutju živali.

35 Te argumentacije ni mogoče sprejeti.

36 Sodišče je namreč v točki 47 zgoraj navedene sodbe Viamex Agrar Handel razsodilo, da iz besedila člena 5(3) Uredbe št. 615/98 jasno izhaja, da je zakonodajalec Unije izplačilo izvoznih nadomestil pogojil z upoštevanjem določb Direktive 91/628, neodvisno od kakršne koli ugotovitve konkretne škode, ki naj bi jo utrpele živali med prevozom.

37 Tako je lahko dobro počutje ogroženo in ga ni več mogoče zagotavljati vse od trenutka, ko določbe Direktive 91/628 o zdravju teh živali niso več spoštovane. Poleg tega v praksi pristojni organ ne more vedno ugotoviti, ali so v konkretnem primeru živali zaradi nespoštovanja teh določb zares trpele ali so bile poškodovane (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Viamex Agrar Handel, točki 48 in 49).

38 Iz sodne prakse, navedene v točkah 32 in 33 ter 36 in 37 te sodbe, je razvidno, da se mora pristojni organ pri preverjanju, prvič, vprašati, ali se določba Direktive 91/628, ki ni bila spoštovana, nanaša na dobro počutje živali. Če je tako, je treba, drugič, ugotoviti, ali se je tako nespoštovanje nanašalo na dobro počutje vseh živali, ki so se prevažale, ali le na dobro počutje nekega števila teh živali, glede katerih je bilo zahtevano izvozno nadomestilo. Tretjič, pristojni organ mora preveriti, ali je mogoče ugotovljeno nespoštovanje odpraviti. Na podlagi teh vidikov pristojni organ odloči, ali mora kršitev določbe Direktive 91/628 povzročiti izgubo, zmanjšanje ali ohranitev izvoznega nadomestila.

39 Če bi navedeni pristojni organ ugotovil, da se kršitev določb Direktive 91/628 nanaša na dobro počutje vseh živali, ki so se prevažale, mora zavrniti dodelitev izvoznega nadomestila, pri čemer ni treba posebej dokazati, da so živali med prevozom utrpele konkretno škodo.

40 Če pa se kršitev določb Direktive 91/628 nanaša le na del teh živali, bo moral pristojni organ oceniti, ali je treba izvozno nadomestilo zmanjšati sorazmerno s številom živali, ki so po njegovem mnenju lahko trpele zaradi te kršitve. To nadomestilo nikakor ni dodeljeno glede živali, v zvezi s katerimi niso bile spoštovane določbe Direktive 91/628.

41 Na drugo vprašanje je zato treba odgovoriti, da če kršitev Direktive 91/628 ni povzročila pogina živali, ki so se prevažale, so pristojni organi in sodišča držav članic pri nadzoru dolžni uporabiti določbe člena 5(3) Uredbe št. 615/98 v skladu z načelom sorazmernosti tako, da zavrnejo izplačilo izvoznega nadomestila za živali, glede katerih določbe navedene direktive, ki se nanašajo na njihovo dobro počutje, niso bile spoštovane.

Stroški

42 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (šesti senat) razsodilo:

1. **Odstavek 5 točke 48 poglavja VII Priloge k Direktivi Sveta z dne 19. novembra 1991 o zaščiti živali med prevozom in o spremembi direktiv 90/425/EGS in 91/496/EGS (91/628/EGS), kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 95/29/ES z dne 29. junija 1995, se med drugim uporablja za prevoz po železnici.**

2. **Če kršitev Direktive 91/628, kakor je bila spremenjena z Direktivo 95/29, ni povzročila pogina živali, ki so se prevažale, so pristojni organi držav članic in njihova sodišča pri nadzoru dolžni uporabiti člen 5(3) Uredbe Komisije (ES)**

št. 615/98 z dne 18. marca 1998 o posebnih podrobnih pravilih za uporabo sistema izvoznih nadomestil za dobro počutje živega goveda med prevozom v skladu z načelom sorazmernosti tako, da zavrnejo izplačilo izvoznega nadomestila za živali, glede katerih določbe navedene direktive, ki se nanašajo na njihovo dobro počutje, niso bile spoštovane.

Podpisi